

Torras i Bages, el romantisme noucentista

Més d'un segle després de ser formulat, el catalanisme de l'eclesiàstic català continua essent una alternativa a l'integrisme i una defensa contundent de la llengua

ORIOL COLOMER I CARLES / Doctor en filosofia

Josep Torras i Bages neix el 12 de setembre del 1846 al Mas Gomà, de Les Cabanyes del Penedès, a 3 kilòmetres de Vilafranca, en el si d'una família de pagesos benestants. A Vilafranca hi fa els primers estudis i comença a estudiar el Batxillerat, matriculat a distància, a l'Institut Barcelonès, creat el 1835 pel Foment de la Il·lustració, mantingut per l'Ajuntament de Barcelona, i dirigit per Eudald Jaumeandreu i Ramon Martí d'Eixalà, últim professor de filosofia de la Universitat de Cervera.

L'any 1863, i fins el 1865, estudia la carrera universitària de Filosofia i Lletres a la Universitat de Barcelona, restablerta el 1838 —però encara sense edifici propi— i té com a professors

A la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona la influència més important fou la del professor de metafísica Xavier Llorens

Joaquim Rubió i Ors, Antoni Bergnes de las Casas, Manuel Milà i Fontanals i Xavier Llorens i Barba. Cal dir que la influència més important fou la del seu professor de metafísica Xavier Llorens, que ja coneixia de Vilafranca, i amb el qual tenia tracte sobretot als estius. Torras aprecia de Llorens l'anomenada "Filosofia nacional de Catalunya", però li interessen menys els aspectes kantians de Llorens procedents de la filosofia de Hamilton. Fa els quatre anys d'estudis de Dret en la mateixa Universitat barcelonina, que culminen amb el doctorat. En aquest període apareix la figura del professor Manuel Durán i Bas, que, més endavant, quan sigui ministre, influirà notablement en el seu nomenament episcopal.

Torras entra al Seminari de Barcelona (Casa Magarola, del Carrer Tallers) el 1869. L'any següent pensa d'anar a Vic, no només per la situació angoixosa de la ciutat que pateix la pesta, sinó també per la coneguda i recomanada tradició tomista del Seminari de Vic, on les classes de teologia es feien directament sobre la *Summa Theologica* de Sant Tomàs d'Aquino; i això fins i tot abans que la jerarquia catòlica no reorganitzés el disseny

curricular dels estudis teològics d'acord amb una neoscolàstica de base tomista (Lleó XIII). Estudia al Seminari de Vic durant el curs 1870-71. Són els seus professors Andreu Duran i Jaume Prat. És company de Jaume Collell. El segon curs de teologia el fa per lliure a Barcelona.

El 23 de desembre del 1871 és ordenat prevere a Girona, i posteriorment s'instal·la a Barcelona al Carrer Comtal. És capellà de les monges Escolàpies del Carrer del Pi, essent-ne el director general el canonge de Barcelona Tomàs de Sivilla i Giner (1817-1906), natural de Calella, i posteriorment bisbe de Girona, a qui Torras va substituir en l'administració de la Confirmació a Lloret el 1903, quan el bisbe gironí ja estava malalt.

El 1873, en proclamar-se la Primera República i augmentar la persecució religiosa, la família Torras es trasllada a Sitges, al Carrer d'Olzinelles, però, poc temps després, Torras ha de fugir a la Catalunya Nord, primer a Perpinyà i després a Vinçà, durant uns tres mesos; és visitat per Jaume Collell i Jacint Verdaguer, que escriu *El Canigó*, tan ben contemplat des de Vinçà. Allí mateix Collell i Torras planifiquen un viatge a Roma que es farà més endavant. De moment la família Torras es reuneix nova-

El Mas Gomà, a Les Cabanyes del Penedès

ment a Vilafranca, i Torras torna a Barcelona, on estudia el tercer curs de teologia.

El 1874 comença amb l'aixecament del general Pavía, que comportarà la Restauració monàrquica d'Alfons XII. La família Torras ha de tornar a Sitges, però el futur bisbe aprofita per anar a Roma amb en Collell; posen al futur convent dominicà de Santa Maria sopra Minerva, i s'hi estan un mes. Quan Torras torna de Roma, la seva família ja ha llogat una casa senyorial a Barcelona, al Passatge de Permanyer, dissenyat per l'arquitecte Jeroni Granell i Barrera, d'estil eclecticista, al número 13, que de seguida compraran el 1874. Els últims estadants de la nissaga del bisbe varen ser els avis, pares i germà de l'autor d'aquest escrit, que també hi van viure fins el 1960.

Josep Torras i Bages pot considerar-se com el forjador del catalanisme tradicional, gran teòric de l'anomenat vigatanisme (pensament tomista, justnaturalista i romanista) i del regionalisme catalanista moderat, basat en l'equilibri i harmonia entre la cosa personal i la cosa social. De fet, la seva gran importància rau en el fet de ser i de constituir una real alternativa històrica a l'integrisme. Anomenat també Patriarca espiritual de Catalunya, és ben conegut per la seva aportació al cristianisme d'arrel catalana, regeneracionista, així com a la difusió del

regionalisme català tradicional, a la defensa contundent de la llengua catalana, com també al retrobament de la filosofia nostrada. Fa seu el lema de la Renaixença: *Amor, Patria, Fides*, en contra de l'integrisme resistent del Modernisme il·luminista i liberal i del Noucentisme urbà universalista i laic.

El pensament estètic de Torras, que també fou consiliari del Cercle Artístic de Sant Lluç, s'escampà també en el món de l'art i de la poesia, i va sintonitzar amb Joan Maragall. Així, amb Jacint Verdaguer, per a la llengua, Enric Prat de la Riba, per a la política, i ell mateix per al pensament, Catalunya ha de renéixer segons el tradicionalisme moderat d'inspiració cristiana.

Pel que fa a les extraccions literàries, cal dir que d'ençà que viu a la casa del Passatge Permanyer, llegeix assíduament la *Revue Catholique* de Lovaina, de Joseph de Maistre (1753-1821), tradicionalista i ultramuntà, i de Hyppolite Taine (1828-1898), positivista social moderat.

El seu interès per la litúrgia és alimentat per la lectura de l'*Any Litúrgic* de Dom Guéranger. És tracta d'un reformisme interiorista, espiritualista i moderadament artístic.

Sobre les activitats barcelonines d'aquest mateix període previ al de la seva introducció en el món de la cosa pública, hem d'esmentar la "Penya dels Minyons", que comença a formar-se el 1873, a casa de Ricard Cortès, i que s'ocupava del catalanisme i en feia objecte de debat. El grup acollí positivament la convocatòria del «I Congrés Catalanista, i no estalvià lloances a Valentí Almirall pel seu *Memorial de Greuges* presentat a Alfons XII el 10 de març del 1885. Jacint Verdaguer, que els coneix i s'hi relaciona, els anomena "Doctors de la Llei".

El pensament estètic de Torras i Bages s'escampà també al món de l'art i de la poesia i va sintonitzar amb Joan Maragall

Són molt importants els seus primers escrits per tal d'albirar-ne la seva semblança moral. En efecte, el primer article de Torras, publicat a *La Veu del Montserrat* l'any 1880, és *L'Àngel de les Escoles*, referit a Sant Tomàs d'Aquino, i que vol ser un ressò personalment satisfactori del contingut de l'encíclica de Lleó XIII *Aeterni Patris*, que restaurava els estudis tomístics, tan valorats per Torras des de feia temps. També escriu a *La Veu del Montserrat* sobre els qui foren els primers forjadors del seu pensament; i en l'article *Semblances d'en Xavier Llorens* parla dels germans Milà i Fontanals, i d'en Marian Aguiló, escriptor sobre el costumisme català i especialista sobre ortografia catalana., que posteriorment utilitzarà Pompeu Fabra.

L'encíclica de Lleó XIII *Cum multa* anava curiosament contra l'integrisme, sobretot contra el d'Espanya, molt present i actiu a Barcelona, en el grup de Sardà Salvany ("El liberalismo es pecado"), que, a part d'integrista, era —com sol ser sempre— anticatalà.

El 1883 apareix la novena *Preces tomístiques*, dedicada als seminaristes, i que té un innegable interès filosòfic. El mateix any

publica un escrit que ret justícia a un eminent filòsof oblidat entre les bosquíries del Solsonès: es tracta d'Antoni Comellas i Cluet, i la seva obra *Introducción a la Filosofía*; Torras li dedica la *Doctrina sobre la direcció al ideal de la Ciència*.

El 1888 apareix la primera obra d'importància rellevant, *El Clero en la vida social moderna*, que és un ressò llunyà de l'encíclica de Lleó XIII *Cum multa*, del 1883. El clergat i l'episcopat que no eren integristes, sinó "liberals" (amb certes reserves des del punt de vista actual) eren anomenats "mestissos"; degut a aquesta obra, Torras passa a ser-ne un d'ells.

El 1889 Torras deixa d'anar de sacerdot a títol patrimonial i institueix un benifet de béns familiars, i és inscrit a la Parròquia de la Concepció del Carrer Aragó, de Barcelona. Una de les tasques de Josep Torras i Bages més rellevant d'aquesta època va ser el seu ofici de consiliari del Cercle artístic de Sant Lluç (1893)¹. Joan Llimona (1860-1926), que n'era el president, en fa un gran elogi a la revista *Vida Cristiana*². Torras i Bages va donar tres conferències al Cercle: *De la fruïció artística* (1894), *De l'infinít del límit de l'art* (1896) i *Del Verb artístic* (1897). Els artistes més amics de Torras són: Vicenç Nubiola, Joan Martorell i Montells, Joan Llimona (pintor), Josep Llimona (escultor), Francesc Amigó, Miquel Utrillo, Eusebi Arnau, Dionís Baixeras, Josep M. Sert i, per sobre de tots, l'arquitecte Antoni Gaudí.

Dins de la Congregació Mariana dels jesuïtes, dirigida pel pare Fiter, es va crear el 1891 la branca anomenada Acadèmia Catalanista, que presidí Torras i Bages, i on treballava també el pare Ignasi Casanovas; hi figuraven grans personalitats com Josep Carner, López-Picó, Puig i Cadafach, Valls i Taberner, i Nicolau d'Olwer, entre d'altres. Les lliçons i converses que dirigia el nostre autor giraven entorn de la seva obra *La Tradició Catalana*. Posteriorment, el 1920, desaparegut ja Torras i Bages, l'Acadèmia Catalanista es va anomenar Acadèmia de Cultura Catalana, i, en ser restaurada el 1953, Acadèmia de la Llengua Catalana.

Fugint tant de l'integrisme il·luminista com del racionalisme laic, el bisbe de Vic fonamenta en el tomisme medieval l'equilibri entre allò personal i allò social

Cal dir que Torras i Bages no és un antisocialista visceral ni acrític; i no s'oblidi que estem parlant d'un socialisme de finals del segle XIX, i que sovint les mateixes paraules denominen fets històricament diferents. Torras coneix alguna cosa intel·lectualment seriosa sobre el socialisme a partir del llibre de F. Hitze, *El problema social y su solución* (Ed. F. Maroto, Madrid 1880), que ha llegit a Vilafranca, en la traducció d'Ortí y Lara, i que valora molt positivament: "Quina diferència entre els catòlics de la Germania, tractats de racionalistes, i no obstant tan fermes en el sacrifici a favor de l'Església, i la fullaraca de nostra terra que, tot 'alabant-se' de gran potència, no sap fer més que barallar-se seguidament entre si" (*Dulcis Amicitia*, pàg. 201). Per això —afirma Torras— ni tàcticament ni en honor a la veritat s'ha de desqualificar el socialisme com fan molts a priori i sense coneixement de causa. En aquest sentit Torras fa l'elogi d'una de les riqueses de Catalunya, que és la

Bust de Torras i Bages a Les Cabanyes del Penedès

força de la societat civil, la pervivència d'allò que és espontani i natural, que el nostre autor aplica en aquest cas a la moral social cristiana.

Josep Torras i Bages, des de la sobrietat llatina i catalana, ha volgut presentar una ideologia per a Catalunya que sortís del seu interior, la seva ideologia, la de la Catalunya de sempre. Fugint doncs tant de l'integrisme il·luminista com del racionalisme laic, el bisbe de Vic fonamenta en el tomisme medieval l'equilibri corporatiu entre allò personal i allò social, en una naturalesa humana guiada pel sentit comú, arrelada en la tradició i nodrida per la vida cristiana.

¹ Per a més informació vegeu el meu article *Josep Torras i Bages en el Cercle artístic de Sant Lluç: un model estètic de catalanisme cristià*, dins *Cercle Artístic de Sant Lluç 1893-1993 Cent Anys*. Generalitat de Catalunya. Barcelona: 1993, pàgs. 21-26.

² Quaresma 1916. *Apologia del venerable doctor Josep Torras i Bages*. (Col·lecció Torras i Bages, 6). Vic: 1996, pàgs. 56 i 57.